

Günümüzde Felsefenin İmkânı: Badiou Örneği¹

The Possibility of Philosophy Today: Badiou Example

Tufan Çötök*

Öz

Felsefenin konusu, kendisinin ortaya çıktığı düşünce ve metinlerde sürekli aranan, dinamik karakterli bir problem olagelmıştır. Söz konusu probleme yanıt getirme girişimi içerisinde olan farklı perspektifler de her daim varlığını sürdürmüştür. Günümüz felsefecilerinden Alain Badiou da böyle bir problematik içerisinde okunabilir. Fransız felsefeci Alain Badiou günümüzün önde gelen filozoflarından biri kabul edilir. Onun “felsefenin imkânı” sorusuna temel alınmasının gerekçesi, felsefe üzerine yazmış olduğu ve bakış açılarında bir parça farklılık bulunan iki manifestodan ve bu manifestolarda felsefenin konusunun belirlenmesine yönelik çabadan kaynaklanır. O, felsefeyi Platonik hakikat nosyonuna geri döndürmek için çaba gösterir. Bu çabanın önündeki engelleri ortaya koyar ve son olarak neden günümüzde felsefeye görece eskiye oranla daha fazla ihtiyaç olduğunu belirtir. Yine onun, bu manifestolarda yer alan bakış açısını yazmış olduğu Platon’un Devleti gibi müstakil eserlere uygulaması da söz konusu temellendirmeye gerekçe olarak gösterilebilir. Diğer taraftan, filozofun Türkiye’deki felsefi etkinliklere katılıyor olması, kendisinin Türkiye’de geniş ölçüde tanınır kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Felsefe, Alan Badiou, Hakikat, Felsefe İçin Manifesto.

1 Bu çalışma, 29-31 Ekim 2015 tarihinde Antalya’da düzenlenen *ICSER-Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Araştırmaları Konferansı*’nda sunulan “Günümüzde Felsefenin İmkânı: Badiou Örneği” adlı bildirisinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

* Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (tcotok@sakarya.edu.tr)

Abstract

The object of philosophy, which is sought through the thoughts and texts wherein it manifests itself, is a dynamic problem. There are the different perspectives, which attempt to solve this problem. One of the contemporary philosophers, Alain Badiou, can be read within such a framework. French philosopher Alain Badiou is accepted as one of the prominent philosophers of today. The reason of why he is regarded as a basis for the question of the possibility of philosophy is his two manifestos on philosophy, which differ a bit in their point of view and in which he tries to determine the object of philosophy. He endeavors to turn philosophy back to Platonic notion of truth. He sets forth the obstacles that stand before this endeavor and finally asserts why today we need philosophy more badly than the old-times do. Moreover, some of his distinct works like Plato's Republic, in which he tries to exercise manifestos' point of view, can also be considered as one of the reasons of why he constitutes a basis for the problem in question. Besides, since he attends philosophical activities in Turkey, he gains recognition in Turkey.

Keywords: Philosophy, Alan Badiou, Manifesto for Philosophy.

Giriş

Descartes'in felsefenin bölümlerini gösteren ünlü metaforundan günümüze yaklaşık dört yüzyıl geçti: "(...) tüm felsefe bir ağaç gibidir. Kök, gövde ve dallar, kökleri fizikötesi, gövdesi fizik ve dalları da diğer bilimlerdir. Diğer bilimler de başlıca üçe ayrılabilirler: hekimlik, teknik ve ahlak" (1995: 45). Descartes'in betimlediği haliyle varlığın hemen hemen tüm yönlerini kapsayan felsefenin bugünkü durumu nedir? Zira günümüz açısından bakıldığında söz konusu metafor içindeki alanlar farklı bir görünüm kazanmıştır: Metafizik bizatihi felsefi bir akım olan mantıkçı pozitivistler tarafından bilim dışı ilan edildi ve felsefeye yine bu akım tarafından başka bir rol biçildi: Temizlikçi felsefe anlayışı! Fizik, mekanik ve tıp müstakil birer varlık alanı olarak felsefi düşüncenin uzağına düştüler. Son olarak etiğin, meslek etiği, profesyonel etik, iş etiği gibi adlarla popüler söylemin içerisinde can çekişmekte olduğu söylenebilir. Böyle bir dünyada felsefe yapmanın imkânı ve gerekçesi nedir? Çalışmanın amacı, böyle bir soru(n/y)la hesaplaşan günümüz Fransız filozoflarından Alain Badiou'yu merkeze almak suretiyle bir perspektif veya yaklaşım getirmektir.

Felsefenin Durumu: Soru ve Sorunlar

Denilebilir ki felsefede basit sorular yoktur. Her bir soru, bir filozoftan diğerine bağlanır ve sözde basitliğin karşısına tüm bir felsefe tarihi çıkar. "Günümüzde felsefe mümkün müdür?" sorusu tam da böyle bir sorudur. Soru, bir sorun olarak karşımıza büyük birer külliyyat bırakmış filozofların eserlerini çıkarır. Badiou, tüm bu söyleme adeta Descartes'in ağaç metaforuna nazire yaparcasına yine Descartes felsefesinin üzerinde durduğu temellerden hareketle bir yanıt getirmektedir: "Tek bir adım. Varlık, hakikat ve özne olmak üzere üç temel kavramı Descartes'tan bu yana felsefenin koşullarına bağlayan modern bir düzenlenişe (configuration) doğru atılacak bir adım" (2005: 20). Dolayısıyla felsefi soruşturma "varlığa yönelmiş öznenin hakikat arayışı" gibi görünmektedir. Böyle bir adımın önündeki engeller, böyle bir adımın neden atılması gerekli olduğu ve dolayısıyla felsefi düşüncenin imkânı ve gereği sistematik bir şekilde tezler halinde ortaya konur. Buna göre:

1. Felsefe bugün kendi tarihiyle ilişkisi yüzünden felce uğramıştır.
2. Felsefe kendi içerisinde tarihsicilikten (*historicism*) kopmak zorundadır.
3. Felsefenin bir tanımı vardır.
4. Her felsefe tanımının felsefeyi sofistlikten ayırması zorunludur.
- 4b. Hakikat kategorisi, başka bir ad altında olsa bile, mümkün bir felsefenin merkezi kategorisidir.
5. Felsefe mümkündür.
- 5b. Felsefe zorunludur (Badiou, 2005:105-133).

Buradaki bir ve ikinci tez 'felsefenin güçlüğü'; üç ve dördüncü tez 'felsefenin konusu olarak hakikat' ve beşinci tez 'felsefenin imkânı' şeklinde sistematize edilebilir. Diğer eserleri bağlamında düşünülürse Badiou felsefesi, söz konusu sorulara bir cevap arayışı olarak kabul edilebilir. Bununla birlikte, çalışmada mantıki bir tutarlılık sergilemek adına felsefenin konusu olarak hakikat, felsefenin imkânı soruşturmasından sonra ele alınacaktır.

Felsefenin Güçlüğü

Buradaki iki tezi, yani felsefenin kendi tarihinde tutuklu kalması ve felsefenin tarihsicilikten kopma zorunluluğunu felsefenin hâlihazırdaki durumu şeklinde değerlendirmek mümkündür. Buna göre felsefenin filozofların söylediklerine indirgenmesi, felsefenin kendi tarihine indirgenmesi anlamına gelir. Felsefe, tarihinde konuşan filozofların söylediklerinin toplamından fazla ve farklı bir şeydir. Söz konusu fazlalık ve farklılık ortaklaşa bir hakikat arayışı bağlamında temellendirilebilir. Aynı zamanda her filozofun "felsefenin imkânı nedir?" sorusunu sorması, felsefenin günümüzdeki durumuna bir göz atmayı ve onunla hesaplaşmayı, bir anlamda da söz konusu durumdan rahatsızlığı vurgular. Nitekim Badiou, ilk önce hâlihazırda felsefi düşüncüyü temsil ettiği kabul edilen temel akımlarla hesaplaşma gereği duyar. Bu akımların ortaklaşa iddiası "felsefenin klasik iddiası olan hakikat düşünce-

sine ulaşılmasının mümkün olmadığını iddia etmeleri” dir. Söz konusu iddianın sahiplerinin varsayımları üç teze indirgenebilir:

- a) 20. yüzyıl filozoflarının son dönemlerinde bizatihi felsefi arayıştan uzaklaşıp şiir, sanat gibi alanlarda söz söylemeleri,
- b) Büyük anlatıların çöküşü,
- c) Felsefi düşüncenin insanlığa verdiği zarar (2005: 15-20).

Badiou’nun *Sonsuz Düşünce* adlı eserinde de belirtildiği üzere, bu tezlerden her biri ana hatlarıyla bir XX. yüzyıl felsefi akımına tekabül etmektedir. Buna göre ilk eleştiri yorumbilgisel felsefeye, ikinci eleştiri postmodernizme ve sonuncusu da analitik yaklaşımın felsefe yapma şekline bir eleştiridir. Yani klasik anlamda yapılan felsefe, XX. yüzyıl merkezli mevcut bu üç akımın etkisiyle başka bir mecraya kaymış, alanı daralmış, bakış açısı sığlaşmış ve hakikat arayışının uzağına düşmüştür. Badiou bu üç akımı hakikatle kurmuş oldukları ilişki bağlamında kısaca şu şekilde açıklar:

İlk olarak “yorumbilgisel yönelim felsefeye Varlığın anlamının, Dünyada Olma’nın anlamının şifresini çözme amacını yüklüyor, temel kavramı da yorum. Buna göre, anlamı belirsiz, gizli, örtük ya da unutulmuş önermeler, edimler, yazılar ve konfigürasyonlar vardır. Felsefeye, bu belirsizliği netleştirecek ve ondan sahici bir anlam (bizim kendi yazgımızı, varlığın kendisinin yazgısıyla bağlantılı olarak anlatacak bir anlam) çıkaracak bir yorumlama yöntemi sunulmalıdır.” (...)

İkinci akım olan “analitik yönelime göre felsefenin amacı anlamlı olan sözcelerle olmayanları kesin bir biçimde birbirinden ayırmaktır. Amaç söylenebilecek olan şeyler ile söylemenin imkânsız ya da gayri meşru olduğu şeyleri birbirinden ayırmaktır.” (...)

Son olarak ele alınan “(...) postmodern yönelim felsefenin amacını modernliğimize dair kabul görmüş olguların yapı-bozuma maruz bırakılması olarak görür. Postmodern felsefe, özellikle on dokuzuncu yüzyılın bizleri hala tutsak eden büyük yapılarını -tarihsel özne fikri, ilerleme fikri, devrim fikri,

insanlık fikri ve bilim ideali- çözüldürmeye girişir. Amacı bu büyük yapıların miadının dolmuş olduğunu, çokluk içinde yaşadığımızı, büyük tarih ya da düşünce destanları olmadığını; eylemde olduğu gibi düşüncede de indirgenemez bir kayıtlar ve diller çoğulluğu olduğunu; söz konusu kayıtların hiçbir büyük fikir tarafından bütünselleştirilemeyecek veya uzlaştırılmayacak kadar çeşitlilik ve heterojenlik arz ettiğini göstermektedir” (2012: 14).

Söz konusu üç akımın ortak eleştirilebilecek yönü, “hakikat” düşüncesinden uzağa düşmeleri veya onu terk etmeleridir. Fakat terk edilmesi gereken ‘hakikat’ düşünesi değil, hakikate yaklaşım şeklidir. Badiou’nun ifadesiyle: “Klasik felsefenin ortaya koyduğu şekliyle hakikat ideali sona ermiştir. Hakikat fikri yerine anlamların çoğulluğu fikrini ikame etmemiz gerekir” (2012: 16-17). Her bir akıma göre ya bir hakikatler çokluğundan (yorumbilgisel ve postmodern akım) ya da felsefenin hakikat düşüncesini dile getirmesinin imkânsızlığından (analitik felsefe) söz edilmesi ortadadır. Sözgelimi, yorumbilgisel felsefenin önemli düşünürü H. G. Gadamer’in temel eseri *Hakikat ve Yöntem* olmakla birlikte, hakikat asli bir çözümlenme konusu olarak ele alınmaz. Eserde hakikat tasvir edilmez, hakkında çok az şey söylenir, hatta “Somut [tarihsel] hakikat tecrübesinden kaçınılmaz surette aynı olan bir hakikat kuramı, hermenötiğin yıkmaya çalıştığı yontembilimsel yaklaşımı destekleyebilirdi (Tatar, 2001: 283-284). Analitik felsefenin XX. yüzyıldaki başlangıç noktası kabul edilebilecek Wittgenstein’a göre “Tümce, gerçekliğin bir tasarımıdır. Tümce, gerçekliğin, biz onu nasıl düşünüyorsak, öyle bir taslağıdır” (2010: 47, 4.01); “Gördüğümüz her şey, başka türlü de olabilirdi. Betimleyebildiğimiz her şey, başka türlü de olabilirdi. Şeylerin a priori bir düzeni yoktur.” (2010: 137, 5.634). Dolayısıyla hakikat, dilin hakikatidir, bağımsız bir yapıya sahip değildir. Büyük anlatıların çöküşü, modern felsefenin yürürlükten kalktığını iddia eden postmodern bir tezdır. Denilebilir ki en ağır anlamda felsefe eleştirisi bu akımdan kaynaklanmıştır. Kökeni Nietzsche’ye bağlanılabilecek söz konusu anlayışın temel tezini şu şekilde ifade etmek mümkündür:

“Nietzsche keskin bir felsefi eleştiri yaparak Batı felsefesinin

temel kategorilerinden ayrılmış ve bu eleştiri birçok postyapısalcı ve postmodern eleştirinin teorik öncüllerini sağlamıştı. Nietzsche felsefi özne, temsil, nedensellik, hakikat, değer ve sistem anlayışlarına saldırdı ve bu anlayışların başat olduğu Batı felsefesinin yerine, olguların (fact) değil, yalnızca yorumların olduğu ve nesnel hakikatlerin değil, yalnızca çeşitli bireylerin ya da grupların kurgularının (construction) olduğu perspektivist bir yönelimi koydu” (Best & Kellner, 2011: 39).

Buna karşılık postmodern teori, belki de düstur edindiği “her şey gider” ilkesi uyarınca kendisine karşı çıkan felsefecileri dahi kendi tezlerinin meşrulaştırmasında kullanmıştır ki, Heidegger ve Foucault buna en iyi örnektir.

Felsefenin İmkânı

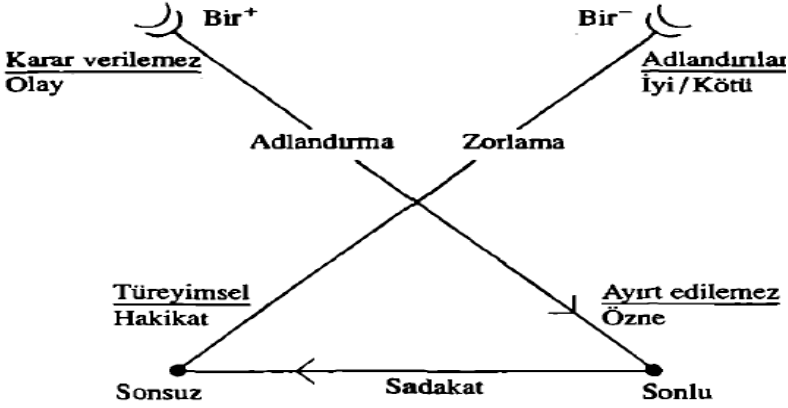
Felsefenin yönelmesi gereken bir hakikat metafiziğini yeniden kurmak mümkündür. Peki, bu imkân nasıl açığa çıkacaktır? Felsefenin neden doğduğu üzerinde filozoflar eskiden beri gerekçeler ortaya koymaktadırlar. Merak, şüphe, bilme arzusu Platon ve Aristoteles’i düşündüğümüzde sayılabilecek ilk gerekçeler olarak karşımıza çıkar. Buna karşılık günümüz bağlamında felsefenin imkânı söz konusu olduğunda Badiou’dan hareketle ikili bir tasnif yapılabilir: Bir tarafta felsefeyi mümkün kılan koşullardan, diğer tarafta ise felsefenin gerçekleşmesini sağlayacak bir ‘felsefe arzusu’ ndan söz etmek mümkündür. Badiou felsefenin “türeyimsel” (*generic*) olarak adlandırılabilen dört koşulu olduğunu ileri sürer: Bilim, sanat, politika ve aşk. Bu koşulların önemi, “hakikatleri üretme kapasitesine sahip süreçleri” (2005: 23-24) düzenlemesidir ki bunlar da felsefenin konusunu oluştururlar. Dünyanın hâlihazırda felsefi düşünce ile ilgilenmemesinin gerekçeleri, felsefeyi gerçekleştirecek olan “felsefe arzusu” nun ortaya çıkmasını engelleyen nedenler olarak görülebilir. Şöyle ki, felsefe arzusu Badiou’ya göre dört boyutludur. Bunlar ise isyan (düşünme, dünyanın mevcut haliyle yüz yüze geldiğinde bir hoşnutsuzluğa kapılmıyorsa felsefe de olmaz); mantık (muhakeme ve aklın gücüne duyulan bir inanç); evrensellik (felsefe, düşünen varlıklar olarak bütün insanlara hitap eder çünkü bütün insanların düşün-

düğünü varsayar) ve risk (düşünme, bağımsız bakış açılarını destekleyen bir karardır daima) (2012: 11-12) olarak karşımıza çıkar.

Yukarıdaki akıl yürütmede açıkça iki durum görülebilir: Felsefi düşüncenin imkânı konusunda yaşadığımız çağ eleştirel bir tavır takınmıştır. Çünkü Badiou'nun vurguladığı 'felsefe arzusu' nun gerçekleşmesinin önünde bir takım engeller vardır. O, bunları "metanın hakimiyeti, iletişimin egemenliği, paranın evrenselliği ve üretimde ve teknikte uzmanlaşma" (2015: 22) olarak kabul eder. Buna karşılık her çağda olduğu gibi bugün de felsefeye ihtiyaç vardır. Felsefenin de tanım gereği tekrar hakikat kategorisine dönmesi ve buradan hareketle gerçekleştirilmesi mümkün, hatta daha ötesinde zorunludur.

Felsefenin Konusu: Hakikat

Badiou felsefenin tanımını yapar ki bu sonraki maddelere temel sağlar. Bu temel, hakikat düşüncesinden hareketle alınmaktadır: "Felsefe, 'hakikatler vardır' in onların birlikte-mümkün-oluşları (*compossibility*) eşliğinde ifade edildiği düşünme yeridir" (2005: 137). Aynı zamanda ikinci maddedeki kopuşun mutlak olmadığını da gösterir. Bu da gelenek düşüncesini mümkün kılar. Bu durumu devamlılık içerisinde sürekli düşünme, eski düşünceleri de dikkate alarak değerlendirme yapabilme kabiliyeti şeklinde düşünmek gerekir. Günümüzde, geçmişteki bir filozofu dikkate alarak hakikati soruşturmak ile filozofun hakikat hakkındaki görüşlerini dile getirmek farklı şeylerdir. Badiou'nun ikinci düşünmeden uzak olduğunu, Platon'dan yola çıkarak ama onu tekrar düşünerek hakikat nosyonunu aradığını söylemek daha doğru görünmektedir. Diğer taraftan hakikat belki de felsefenin en eski konusudur ve Pre-Sokratik filozoflardan Parmenides'e kadar geri götürülebilir: "Parmenides, kendisine doğrunun yolunu gösteren Tanrıçayı sahneye koyduğundan beri hakikat, ispatlama, tartışılma ve çürütülme testine tabi tutulma ihtiyacı duyar" (Detienne, 2012: 37). Kimi XX. yüzyıl felsefecileri de durumun farkındadır. Yaşanılan çağın felsefi problemi, felsefenin sonu vb. tezlerin ortaya atılmasının nedeni felsefenin hakikatten uzaklaşmasıdır. Nitekim Foucault da benzer bir yaklaşımdadır: "(...) en azından Nietzsche'den bu yana felsefenin görevi teşhis koymaktır, felsefe

Şekil1: Badiou'ya göre hakikatin ortaya çıkış süreci (2012: 30).

Yukarıdaki şekil hakikatin ortaya çıktığı bağlamı ifade etmektedir. Burada görülebileceği üzere felsefenin 'anlam dışı' hakikatleri yakalamasını sağlayan çıkartma işlemlerinin dört kipliği vardır:

- Karar verilemez olan, olayla ilgilidir: hakikat yoktur, meydana gelir;
- Ayırt edilemez olan, özgürlükle ilgilidir: hakikatin güzergâhı zapt edilmiş değildir ama tehlikelidir;
- Türeyimsel olan, varlıkla ilgilidir: hakikatin varlığı, bilginin bütün yüklemelerinden tıkanmış sonsuz bir kümedir;
- Adlandırılmayan, iyilikle ilgilidir: adlandırılmayanı adlandırmaya zorlamak felaket yaratır (Badiou, 2012:118).

Badiou'nun olay kavramı Cantor'un 'küme teorisi'ne dayanır. Söz konusu teori ve bu teorinin Badiou'nun yaklaşımı arasındaki ilişki kısaca şu şekilde özetlenebilir:

"Bir kümenin elemanlarının toplamı ile bu kümenin elemanlarının altkümelerinin toplamı hiçbir zaman aynı değildir (başka bir ifadeyle kümenin elemanlarının toplamı, bu kümenin türeyimsel kümesinin elemanlarının toplamından azdır); ikincide "temsil edilmeyen" bir fazlalık vardır, bu fazlalık boş kümedir. Şimdi küme sonsuzcasına büyütüldüğünde ortaya bir paradoks çıkar-

caktır. Çünkü her şeyi kapsayan kümenin türeyimsel kümesinin elemanlarının toplamı, her şeyi kapsayan kümenin elemanlarından fazla olacaktır; demek ki her şeyi kapsayan küme aslında her şeyi kapsamamaktadır; başka bir ifadeyle, var olduğu halde her şeyi kapsayan kümenin elemanı olmayan ve orada temsil edilmeyen şeyler vardır. Badiou temsil edilemeyen bu unsuru “olay” (Event) olarak adlandırır ve bunu türeyimsel hakikat görüşünün temel kavramı yapar” (Kalaycı, 2011: 11-12).

Teoriyi düşüncesine uygulayan Badiou için, olay, gerçekleştiği yaşamdan fazla bir hal alacaktır. Yani bir olay, herhangi bir normallik hainden, o normalliğin oluş sürecinden daha farklı bir şeydir. Dolayısıyla olay, “durumun içinden bakıldığında ‘imkânsız olan’ ı gerçekleştiren kurucu bir edimden çok, verili durumun başka türlü de olabileceğine dair yeni ihtimalleri mümkün kılan bir kırılma ‘anı’ dır” (Türk, 2013: 253). Çünkü söz konusu olayın normallik içinde açıklanması mümkün değildir, onun asli unsuru ‘karar verilemez’ bir nitelikte olmasıdır. Normallik içerisinde açıklanamayan olay, kendisini nasıl açıklayacağına dair karar vermesi gereken, nihai ve tek bir açıklama biçimi olmayan ‘özne’ yi ortaya çıkarır. Öznenin niteliği tek olmamasıdır, çünkü hakikat tek değildir: “Tek bir Özne yoktur, ne kadar hakikat varsa o kadar özne, ne kadar hakikat usulü varsa o kadar öznellik tipi vardır” (Badiou, 2013a: 41). Türeyimsel koşullarda, yani bilim, sanat, politika ve aşta ortaya çıkan olay, özne tarafından sonsuz farklı şekilde açıklanabilir. Peki, bu durumun ‘adlandırılmayan’ olması ne anlama gelir? Öznenin sonsuz dolayımı olan olayı, yani adlandırılmayanı belirlemesi veya adlandırması, şemada da belirtildiği üzere kötülük mü olacaktır? Adlandırma, Badiou’ya göre temel bir edimdir: “Adlandırmak, insan denen hayvanların bu unsurlar hakkında iletişim kurabilecek, bunların varlıklarını toplumsallaştıracak ve bunları kendi çıkarlarına göre düzenleyecek bir konumda olmalarını içerir” (2013b: 85). Diğer taraftan, olayın aynı zamanda adlandırılmayan bir yönü de vardır; bu yön, olayın bir parçası gibi görünmektedir: “Her bir hakikat adlandırılmayan bir öğeye sahiptir. Bu nedenle bir hakikat süreci asla tamamlanamaz, bir hakikati bütünüyle söylemeye dönük herhangi bir çaba ancak bir trajedi ile sonuçlanır. Çünkü bu çaba adlandırılmayanı ad-

landırılabilir olmaya zorlamadır. Bu adlandırılmayan öge nedeniyle de, bir hakikat süreci için son/nihai bir noktadan bahsetmek anlamsızdır” (Şahin, 2015: 116). Badiou için ise olayın bütünüyle adlandırılması, hakikatin mutlaklaştırılması anlamına geleceğinden ‘adlandırılmayan’, kötülüğün öndeki engeldir. Dolayısıyla “hakikatin bütüncül güce sahip olmamasının anlamı, son tahlilde, özne-dilinin, bir hakikat-sürecinin üretiminin, durumun bütün üyelerini adlandırma gücüne sahip olmadığıdır. (...) Hakikatin zorlayamayacağı en azından bir nokta kalmalıdır” (2013b: 88-89). Bu tam da öznenin üzerinde aşkın bir hakikatin olamayacağını gösterdiği gibi iletişim ve diyalogun da sonsuzluğunu sağlar.

Felsefe için II. Manifesto: Değişim ve Felsefe

İkinci manifesto felsefenin imkânını nasıl konumlandırır? Badiou, öncelikle her iki manifesto arasındaki farkı açıklar: “Birlikte sadeleştirilim ve ümit edelim: yirmi yıl önce yazdığım Manifesto’da söylediğim: ‘felsefe bütünüyle söylediğinden farklıdır. Anlayamadığını anlamayı dene.’ Bugünkü Manifesto daha önemli bir şey söylüyor: ‘Evet, felsefe ne olmasını arzularsan odur. Gerçekten neyi anladığını anlamayı dene’” (2011: 7). Eğer felsefenin varoluşu yirmi yıl önce asgari düzeyde ilan edildi ise bugün iddia edilebilir ki felsefeye aşırı, yapay bir varoluş yüklenmesine ilişkin karşıt bir tehdit altında bulunmaktadır. Dolayısıyla Badiou felsefenin 20 yıllık değişimini aşırı kullanımında bulur. Buna karşılık felsefe anlayışında mutlak bir kopuştan söz edilemez. Öz olarak aynı kalan, fakat ayrıntıda değişen ve farklılaşan noktalardan da bahsedilebilir. Badiou, birinci Manifesto ile ikinci Manifesto arasında geçen 20 yıllık süre zarfında beş temel noktada görüşlerinin değiştiğini belirtir.

1. Felsefenin sonunun geldiği düşüncesine karşı çıkışta aynı pozisyonu savunur. Bununla birlikte ikinci manifestonun hedefi metafiziğin yapısökümü kisvesi altında onun üstünlüğünü vurgulamak değildir. Daha ziyade analitik felsefe, kognitif bilim, demokrasi ve insan hakları ideolojisi aracılığıyla gerçekleştirilen zayıf bir dogmatizmin yeniden kuruluşuna yönelir (2011: 118).

2. İkinci manifestoda yer alan felsefenin türeyimsel koşulları

politika, bilim, sanat ve aşk, varlıklarını devam ettirirler. Ancak Badiou'ya göre söz konusu koşullar yeterince açıklığa kavuşmamıştır. Fakat bu açıklama olumsuz bir nitelik arz eder. Çünkü bu dört alan aradan geçen yirmi yılda tahrif edilmiştir. Şöyle ki bilimler teknoloji pazarı üzerindeki etkilerine indirgenmiştir. Sanat sözcüğü zayıf bir iletişim fikri ve tüm normları eriten kültürel rölativizm ile sulandırılmıştır. Politika da genelde uygun dozda bir polis ve kontrol gücü ile birlikte ekonomi ve yönetim arasındaki bir çeşit melezleşmeye indirgenmiştir. Aşk ise sözleşmeli bir aile kavramı ile sefa düşkünün bir cinsellik arasındadır (2011: 120).

Badiou bilim sanat politika ve aşkın aktif özerklikleri bakımından da ele alınması gerektiğini yani bunların tarihsel gelişim süreçlerine odaklanan betimleyici bir bakışa ihtiyaç olduğunu belirtir (2011: 126). Bu bakış de sadece Badiou'nun değil her felsefecinin görevidir.

3. Platon'a olan ilgi ikinci manifestoda da devam eder fakat yönelimi değişmiştir Buna göre birinci manifestoda belirtilen a) Retoriğe karşı matematiğin ontolojik önemi ve b) mutlak hakikatlerin var olduğu düşüncesi devam eder. İlave olarak bunlara iki konu daha ekler: c) felsefi şüphe, kavgacı olduğu kadar hegemonik de olan demokrasi yanlısı propagandaya yöneltilmelidir; ikinci yeni konu ise d) İdeaya ilişkin olandır. Buna göre otantik hayat İdeanın işaret ettiği bir hayattır (2011: 124). Bu ilişkinin açılınması, Badiou'nun son eserlerinden ve *Devlet'e* dair yeni bir okuma olan *Platon'un Devleti'*nden takip edilebilir.

4. Badiou türeyimsel (*generic*) kavramı ile tekrar hesaplaşır. Bu kavram hakikatlerin temel ontolojik özelliğidir. Yani var olan her şey gibi onların varlık olmak bakımından varlıklarının da sırf çokluk olduğu düşünülürse, hakikatler türeyimsel çokluklardır denilebilir. Birinci manifestonun amacı türeyimsel çoklukların var olabileceğini kanıtlamaktır. İkinci manifestoda ise merkezi kavram özneleştirilebilir bedendir (2011: 126).

5. Birinci Manifestodaki hakikatlerin evrenselliği nosyonu ikinci manifestoda hakikatlerin sonsuzluğuna dönüşür. Evrensellik bir biçim sorunu iken, sonsuzluk sürecin etkin sonucu ile ilintilidir

(2011: 129). Bu, hakikatin zaman ve mekândan bağımsız olduğunu, ideal varoluşların nesnelere gerçekleştiğini ve sonsuzluğun biçimine sahip olabileceğini gösterir.

Sonuç Yerine: Hakikat'e Yönelik Felsefe

Badiou her iki manifesto bağlamında aynı kalan ve değişen görüşleriyle birlikte felsefeyi mümkün ve gerekli görür. Bunun nedenleri üzerinde durmak gerekir. Yani ona göre dünya felsefeden aşağıdaki dört nedenden dolayı beklenti içerisinde: "Birinci neden, felsefenin yerini beşeri bilimlerin alma ihtimali olmadığını artık biliyor olmamız" (2012: 22) diyerek beşeri bilimler ve felsefe arasındaki keskinleşen ayrımı vurgular. Çünkü günümüz beşeri bilimleri nesnesinin varoluş koşullarını dikkate alıp durumu (Badiou'nun deyiimiyle 'olay' ı) istatistiki verileri dikkate alarak açıklama eğilimindedirler. Bu her durum için geçerlidir, anlamının konusu olan 'nitel açıklama' dahi nicel bir analize indirgenip rakamsallaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu bakış açısı, özne' yi tamamen hakikatin kurucusu konumundan alıp nesnenin / belirli bir an için geçerli ilişki durumunun envanterini tutan muhasebeciye indirgemektedir. Diğer taraftan aşırı uzmanlaşma parçalı nesnelere neden olmakta, nesne hep öznenin bakış açısından (sosyolojik, iktisadi, tarihsel vb.) belirli bir yönden ele alınmaktadır. Bu 'parçalı' bakış, varlığa bütün bir gözle bakabilen felsefeye ihtiyaç duymaktadır.

İkinci neden ise "bir zamanlar içlerinde özgürleşme ve hakikatin tohumlarını taşıdığını zannettiğimiz büyük kolektif girişimlerin çöküşüne tanık olmakta oluşumuz" (2012: 23) şeklinde ifadesini bulur. Yukarıda belirtilen parçalanmışlık, bilimlerden değil, insanın kendisini güvende hissettiği ve varlığı total bir yaklaşımla onun için anlaşılır kılacak büyük anlatıların çöküşünden kaynaklanmaktadır. Bu güven duygusunu da ortadan kaldırır.

Üçüncü neden, "son zamanlarda gerici ya da arkaik ihtirasların yükselişe geçmesiyle, yani kültürel, dini, milli ve ırkçı ihtirasların yükselişe geçmesiyle bağlantılıdır" (2012: 24). Gerici ya da arkaik ihtirasların aslında insanın barbar özüne tekabül ettiği söylenebilir. İnsan bilim ve sanatlar yoluyla kendini inceltmesi ve belli bir

doygunluğa ulaşmasıyla aslında çemberi tamamlamış ve barbar özüyle tekrar karşı karşıya gelmiştir. Bu özden kastımız da burada toplumsallığını unutmak isteyen safi bir ben olma arzudur, buna “aşırı-özneleşme” de denilebilir. Fakat aşırı-özneleşmenin geldiği nokta özne olmayı kaybetme olacaktır. Fakat bu ilk durumdaki barbarlıktan çok daha tehlikeli görünmektedir, zira bu kez bilinçsiz bencil bir arzudan ziyade bilinç kazanmış barbar bir arzudan bahsedilmektedir. Dolayısıyla buradaki ahlaktan yoksun bir içgüdü olmaktan ziyade bilinçli bir kötülüktür.

Dördüncü ve son nedense “içerinde yaşadığımız dünyanın yaralanmaya açık, istikrarsız bir dünya olmasıdır” (2012: 22-24). Bu nedeni yaşadığımız dünyada değişimin hızı ve gücü ile açıklamak mümkündür. Bilimin meyvesi olan teknoloji, korkunç bir hızla nesneyi dönüştürdüğü gibi öznenin de varoluşsal koşullarını değiştirmektedir. İktidar ilişkileri, iktisadi dünya, toplumsal ilişkiler vb. her an istikrarsız, öngörülemeyen ve beklenilmeyen bir durum yaratmaya muktedir durumdadır. Böyle bir dünyada hakikat nasıl mümkün olacaktır? Badiou buna hakikat ve özne arasında yeni bir bağ kurmak suretiyle cevap verir:

a) Hakikat diye bir şey yoktur, hakikatler vardır; bu çoğulluk son derece önemlidir. Hakikatlerin indirgenemez çokluğunu benimseyeceğiz.

b) Her hakikat bir süreçtir- bir yargı ya da şeylerin bir hali değil. Bu süreç, yasa gereği, sonsuz ya da tamamlanamazdır.

c) Bu sonsuz hakikat usulünün sonlu her uğrağına bir hakikatin öznesi denir. Öyleyse öznenin hakikat üzerinde hiçbir hâkimiyeti/efendiliği yoktur - ve aynı zamanda özne hakikate içkindir.

d) Her hakikat usulü bir olayla başlar; olay, öngörülemez, kestirilemez. Olay, durumun eklentisidir. Her hakikat ve dolayısıyla her özne, bir olayın belirlişine bağlıdır. Bir hakikat ve bir hakikat öznesi, var olandan değil, başa gelenden kaynaklanır.

e) Olay durumun boşluğunu açığa çıkarır. Çünkü var olanın haki-katsiz olduğunu gösterir. Özne bu boşluktan hareketle kendini bir hakikat usulünün fragmanı olarak kurar. Onu durumdan ya da

yerden ayıran, emsalsiz bir güzergâha kaydeden de işte bu boşluktur. Öyleyse, boşluğun tecrübe edilmesi, yerin boşluk olarak tecrübe edilmesi bir hakikat öznesi kurar; ama bu tecrübe hiçbir hâkimiyet/ efendilik kurmaz. Olsa olsa, en genel biçimiyle, bir öznenin bir hakikatin militanı olduğu söylenebilir.

f) Özneyi hakikate bağlayan tercih, varlığa devam etme tercihidir. Olaya sadakat. Boşluğa sadakat (2013a: 69).

Son olarak, günümüzde felsefenin imkânını şu şekilde ifade edebiliriz. Varoluşsal olarak sonsuz olay durumları mümkündür. Bu durumda öznenin ortaya çıkabilmesi için olası hakikatler çokluğu içerisinde kendi hakikatini ortaya koyması ve bunun yegâne hakikat olmadığı farkında olmasını sağlayacak bir bilinç, yani felsefe bilinci gereklidir. Felsefe, “hakikat tarafından birbirlerine düğümlemiş varlık ve olayın genel kuramıdır” (Badiou, 2013a: 39) ve özneyi bu bilince ulaştıracak olan düşünümsel etkinliğin adıdır. Bunun tersini iddia etmek, yani öznenin olaydan kaynaklanan hakikat dışı bir varlık olduğunu iddia etmek, ilişkisizlik bağlamında varlığı mevcut bir özneyi imkân dâhilinde görmek anlamına gelir ki çok da mümkün görünmemektedir.

Kaynaklar

- Badiou, Alain, *Felsefe için Manifesto*, çev.: Nilgün Tatal, Hakkı Hünler, İzmir: Aralık Yayınları 2005.
- Badiou, Alain, *Second Manifesto for Philosophy*, trans.: Louise Burc-hill, Cambridge: Polity Press 2011.
- Badiou, Alain, *Sonsuz Düşünce*, çev.: Işık Ergüden, Tuncay Birkan, İstanbul: Metis Yayınları 2012.
- Badiou, Alain, *Başka Bir Estetik*, çev.: Aziz Ufuk Kılıç, İstanbul: Metis Yayınları 2013a.
- Badiou, Alain, *Etik, Kötülük Kavrayışı Üzerine Bir Deneme*, çev.: Tuncay Birkan, İstanbul: Metis Yayınları 2013b.
- Badiou, Alain, *Gerçek Mutluluğun Metafiziği*, çev.: Murat Erşen, İstanbul: MonoKL Yayınları 2015.
- Best, Steven & Kellner, Douglas, *Postmodern Teori*, çev.: Mehmet Küçük, İstanbul: Ayrıntı Yayınları 2011
- Descartes, *Felsefenin İlkeleri*, çev.: Mesut Akın, İstanbul: Say Yayın-ları 1995.
- Detienne, Marcel, *Arkaik Yunan'da Hakikatin Efendileri*, çev.: Adem Beyaz, İstanbul: Pinhan Yayınları 2012.
- Foucault, Michel, *Felsefe Sahnesi*, çev.: Işık Ergüden, İstanbul: Ay-rıntı Yayınları 2011.
- Kalaycı, Nazile, "Felsefenin Bugünü Yarını", *Felsefede Bugün ve Yarın Konferansları I*, (2011), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Felsefe Bölümü, http://web.deu.edu.tr/felsefe/Nazile.Kalay-cı_Felsefenin.Bugunu.ve.Yarini.pdf Erişim Tarihi: 09.01.2015
- Şahin, Eylem Yenisoy, "Alain Badiou'nun Hakikat Kuramı", *Vira Verita*, 2, (2015), s. 105-129.
- Tatar, Burhanettin, "H.-G. Gadamer ve Hakikat ve Yöntem (Wahr-heit und Methode) Adlı Eseri", *OMÜİFD*, 12, (2001), s. 207-234.
- Wittgenstein, Ludwig, *Tractatus*, çev.: Oruç Aruoba, İstanbul: Me-tis Yayınları 2010.